

УДК 373

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/77-1-36>

Ірина ВАСИЛЕНКО,

orcid.org/0000-0001-8327-5613

аспірантка

Інституту педагогічної освіти та освіти дорослих імені Івана Зязюна,

викладачка кафедри педагогіки і психології

Українського гуманітарного інституту

(Буча, Київська область, Україна) irene.vasylenko@gmail.com

Діана МОСКАЛЮК,

orcid.org/0009-0004-3076-2636

студентка II курсу гуманітарного факультету

Українського гуманітарного інституту

(Буча, Київська область, Україна) irene.vasylenko@gmail.com

ПОРІВНЯННЯ ОНЛАЙН ТА ОФЛАЙН НАВЧАННЯ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

У статті здійснено комплексний порівняльний аналіз онлайн та офлайн форм навчання молодших школярів в контексті сучасних освітніх викликів. Актуальність дослідження зумовлена стрімким зростанням популярності онлайн-навчання в українських школах, спричиненим пандемією COVID-19 та повномасштабним вторгненням російської федерації. Метою дослідження є порівняння онлайн та офлайн навчання молодших школярів з аналізом переваг і недоліків кожної з форм навчання. Для досягнення мети було проведено теоретичний аналіз наукової літератури, виокремлено переваги та недоліки обох форм навчання, а також здійснено опитування батьків молодших школярів.

У статті розглянуто ключові характеристики онлайн та офлайн навчання, їх вплив на академічну успішність, соціалізацію, фізичне та психічне здоров'я учнів початкової школи. Особлива увага приділяється аспектам комунікації, розвитку соціальних навичок та індивідуального підходу до навчання в різних форматах. Результати опитування 75 батьків молодших школярів показали, що більшість віддає перевагу офлайн-навчанням, аргументуючи це кращими можливостями для соціалізації, безпосередньої взаємодії з вчителем та однолітками, а також позитивним впливом на фізичний та психоемоційний розвиток дитини. Водночас, прихильники онлайн-навчання відзначають його гнучкість, безпеку в умовах воєнного часу та можливість індивідуалізації навчального процесу.

Підкреслюється, що вибір форми навчання для молодших школярів повинен враховувати індивідуальні потреби дитини, сімейні обставини та зовнішні фактори. Наголошується на важливості активної участі батьків у освітньому процесі незалежно від обраної форми навчання. Дослідження має практичне значення для батьків при виборі оптимальної форми навчання для своїх дітей, а також для освітян при організації навчального процесу в початковій школі.

Ключові слова: онлайн-навчання, офлайн-навчання, дистанційне навчання, традиційне навчання, молодші школярі, початкова освіта, порівняльний аналіз.

Iryna VASYLENKO,

orcid.org/0000-0001-8327-5613

Postgraduate student

Ivan Ziazun Institute of Pedagogical Education and Adult Education,

Lecturer at the Department of Pedagogy and Psychology

Ukrainian Institute of Arts and Sciences

(Bucha, Kyiv region, Ukraine) irene.vasylenko@gmail.com

Diana MOSKALIUK,

orcid.org/0009-0004-3076-2636

2nd year student of the Faculty of Humanities

Ukrainian Institute of Arts and Sciences

(Bucha, Kyiv region, Ukraine) d.moskaliuk@ugi.edu.ua

COMPARISON OF ONLINE AND OFFLINE LEARNING: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

The article provides a comprehensive comparative analysis of online and offline forms of education for primary school pupils in the context of modern educational challenges. The relevance of the study is due to the rapid growth in the popularity of online learning in Ukrainian schools caused by the COVID-19 pandemic and the full-scale invasion of the Russian Federation. The purpose of the study is to compare online and offline learning for primary school pupils, analyzing the advantages and disadvantages of each form of learning. To achieve this goal, a theoretical analysis of the scientific literature was conducted, the advantages and disadvantages of both forms of education were identified, and a survey of parents of primary school pupils was completed.

The article discusses the key characteristics of online and offline learning, their impact on academic performance, socialization, physical and mental health of primary school pupils. Particular attention is focused on the aspects of communication, social skills development, and individualized approach to learning in different formats. The results of a survey of 75 parents of primary school pupils showed that the majority preferred offline learning, arguing that it provided better opportunities for socialization, direct interaction with teachers and peers, and a positive impact on the child's physical and psycho-emotional development. At the same time, supporters of online learning point to its flexibility, security in wartime, and the possibility of individualizing the learning process.

It is emphasized that the choice of the form of education for primary school pupils should take into account the individual needs of the child, family circumstances and external factors. The importance of active participation of parents in the educational process regardless of the chosen form of education is emphasized. The study has practical implications for parents in choosing the optimal form of education for their children, as well as for educators in organizing the educational process in primary school.

Key words: online learning, offline learning, distance learning, traditional learning, primary school pupils, primary education, comparative analysis.

Постановка проблеми. За останні роки спостерігається стрімке зростання популярності онлайн-навчання в українських школах. Першопричиною цього є пандемія COVID-19, коли заклади освіти були зачинені на карантин, а другою причиною – повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України. Вперше онлайн-навчання в Україні запроваджується в 2002 році, а в 2004 році Міністерством освіти і науки (МОН) України було затверджено «Положення про дистанційне навчання». З необхідністю дотримання умов карантину, з 12 березня 2020 року у закладах освіти запроваджено онлайн-навчання (Голик та ін., 2021).

Соціологічна група «Рейтинг» провела дослідження серед матерів українських дітей віком від 3 до 17 років, на замовлення проєкту «Дій для дітей України» (Ukraine Children's Action Project) (27.01.2023 – 01.02.2023), в результаті якого виявилось, що 42% дошкільників та школярів отримують освіту дистанційно або онлайн, 29% мають можливість навчатись як онлайн так і очно, 26% навчаються очно, і 3% мають лише домашню форму навчання (Проблеми українських дітей під час війни, 2023). Коли батьки вирішують, яку форму навчання обрати для своєї дитини, актуальним буде проведення порівняльного аналізу очної або офлайн і дистанційної або онлайн форм навчання. Особливо актуальним є порівняння форм навчання саме серед молодших школярів, оскільки цей вік є критичним для формування базових навичок, соціалізації та адаптації до

навчального процесу. У початковій школі закладаються основи подальшого навчання, формуються ключові компетентності та відбувається активний розвиток особистості дитини. Вибір оптимальної форми навчання на цьому етапі може суттєво вплинути на академічну успішність, психологічний комфорт та загальний розвиток учня. Крім того, молодші школярі потребують більшої уваги та підтримки з боку вчителів та батьків, що робить питання вибору між онлайн та офлайн навчанням особливо важливим для цієї вікової категорії.

Кожна із зазначених форм освітнього процесу має свої переваги та недоліки, тому **метою статті** є порівняння онлайн та офлайн навчання молодших школярів з аналізом переваг і недоліків кожної з форм навчання.

Для досягнення зазначеної мети необхідно виконати наступні **задачі**:

- здійснити теоретичний аналіз наукової літератури з метою визначення ключових понять;
- виокремити переваги та недоліки онлайн та офлайн навчання;
- порівняти онлайн та офлайн навчання за допомогою опитування батьків молодших школярів.

Аналіз досліджень. Дослідженням порівняння дистанційного або онлайн та очного або офлайн-навчання займалось чимало вітчизняних дослідників. Так, О. Барановська направляє свою увагу на змішане навчання учнів початкової школи, і зокрема аналізує переваги та недоліки онлайн-навчання. Вона стверджує, що перевагою є здатність вчасного аналізу та опрацювання даних у

цифровізованому вигляді; зміна можливостей індивідуального навчання, різноманітність наочних об'єктів. Серед недоліків вказує на перешкоди опрацювання неструктурованих даних; формалізування навчальних обставин; брак безпосереднього спілкування (Барановська, 2021).

Г. Білавич, О. Власій та Б. Савчук зосереджують увагу на впливі цифровізації освіти та дистанційного навчання на рухову діяльність здобувачів освіти. У своєму дослідженні вони говорять, що під час дистанційного навчання знижується інтерес до фізичних вправ, активного відпочинку, що негативно впливає на здоров'я дитини (Білавич та ін., 2021).

В словнику, укладеному науковцями Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України, містяться наступні визначення досліджуваних форм навчання: «Онлайн-навчання – це дистанційна форма здобуття освіти за допомогою сучасних інформаційних технологій; може бути як індивідуальна, так і групова форма. Застосовується у разі неможливості навчання офлайн, під час карантину, з метою мобільності отримання освітніх послуг. Офлайн-навчання – це традиційна форма навчання, яка передбачає проведення занять в аудиторіях закладів освіти (загальноосвітніх, професійних закладів, закладів вищої освіти й ін.)» (Педагогічна освіта в Україні: теорія і практика: словник, 2021).

Отже, офлайн-навчання відноситься до традиційної освіти, коли учні знаходяться у класі, можуть спілкуватися з вчителями та своїми однокласниками. Онлайн-навчання (також відоме як дистанційне) не вимагає фізичної присутності, може відбуватися через такі пристрої як телефон, планшет, ноутбук, комп'ютер.

До переваг офлайн-навчання науковці відносять: живе спілкування, легшу концентрацію на матеріалі, можливість поставити запитання й почути відповідь під час заняття, що позитивно впливає на засвоєння матеріалу. Серед недоліків вони виокремлюють: неможливість відтворення пропущених занять, фіксований графік занять; додатковий час на те, щоб дістатися до закладу освіти (Педагогічна освіта в Україні: теорія і практика: словник, 2021).

З переваг онлайн-навчання можна виділити те, що дійсно можна навчатись в будь-якому куточку країни або світу та не бути прив'язаним до одного місця; дитина має легкий доступ до різних навчальних матеріалів, економить свій час; вчитель має можливість проводити індивідуальну роботу з кожним учнем. Дистанційне навчання дозволяє не зупиняти освітній процес під час епі-

демії, чи навіть таких надзвичайних ситуацій як війна, що надає йому велику прихильність батьків, які турбуються про безпеку своїх дітей.

Але звісно є і недоліки такого навчання, які пов'язані з впливом онлайн-навчання на дітей та молодь, на їхнє майбутнє. Дитина багато часу проводить за екраном, що негативно впливає на зір; у більшості випадків діти неправильно сидять, що псує їх поставу; погіршується психічний стан. Звичайно під час такої форми навчання дитина не має живого спілкування з вчителем та однокласниками, особливо це питання гостро стоїть у молодшій школі, діти погано засвоюють матеріал із екрана телефону (Плюси та мінуси дистанційного навчання, 2022).

Як вже було сказано вище, офлайн-навчання відноситься до традиційної освіти, коли учні безпосередньо взаємодіють з вчителем. З історії можна побачити, що система освіти була уже в Античні часи, і дійшовши до нашого часу, відбулося багато змін, вдосконалення освіти. Сучасна традиційна освіта має багато переваг: відбувається взаємодія учнів з вчителем, створюється атмосфера в класі, особисті дискусії, групові вправи та швидкий зворотній зв'язок. Фізична присутність дозволяє обмінюватись невербальними сигналами: міміка, жести, мова тіла, це покращує комунікацію. Так як навчання відбувається у реальному часі, учень може задати запитання, а фіксований час та фізична присутність допомагає створити відчуття дисципліни.

Офлайн-навчання також має недоліки: брак гнучкості, очне навчання вимагає, щоб учні будували свій день, враховуючи час уроків, що може бути складно для тих, хто відвідує різні гуртки. Обмежений доступ до інформації: доступність ресурсів може бути обмежена тим, що у класі надають підручники та матеріали, але з появою НУШ у кожному класі має бути ноутбук або комп'ютер, плазма, проектор, щоб демонструвати учням інформацію з інтернет ресурсів та робити уроки цікавими. Та на жаль, ще не всі школи мають таку можливість. Офлайн-навчання обмежує географічно, вимагає від учнів присутності в певному місці. Це може обмежити доступ до освітніх можливостей для учнів, які живуть у віддалених районах (Онлайн та офлайн навчання, 2023).

Отже, навіть традиційне, знайоме для більшості людей, навчання може мати недоліки, які можуть стати перешкодою для якісного здобуття освіти учнем. Тому так як обидві форми навчання мають як переваги, так і недоліки, то найкращий вибір залежатиме від потреб учнів і можливостей закладу освіти.

Результати дослідження. Проаналізувавши переваги та недоліки онлайн та офлайн навчання, для подальшого порівняння було проведено опитування серед батьків дітей початкової школи (Посилання на опитування: <https://forms.gle/F8FXUjhUzpbkT73b6>). В опитуванні взяло участь 75 батьків молодших школярів Приватного закладу освіти «Джерело мудрості». Результати опитування різні, але як видно з діаграми, більшість батьків віддають перевагу офлайн-навчанню (див. рис. 1).

Перше питання, яке наведено в опитуванні, полягало в наступному: яке навчання, на вашу думку, найкраще для вашої дитини? Було дано 2 варіанти відповідей: онлайн (дистанційно) чи офлайн (відвідування школи).

Більшість батьків обрали офлайн форму навчання, а саме 80,8%, і лише 19,2% обрали онлайн-навчання. Можна зробити попередній висновок, що батьки віддають перевагу офлайн-навчанню, але чому саме так? Тому наступне питання в опитуванні було відкритого типу, де батьки могли написати свою думку з приводу того, чому вони вважають обрану в першому питанні форму навчання найкращою для своєї дитини.

Батьки, які обрали офлайн-навчання, вважають, що одне із завдань школи це соціалізація, дитина має навчитися знаходити спільну мову не лише з однолітками, а й комунікувати з іншими «дорослими», крім її батьків. Якість офлайн-навчання, на їхню думку, буде вищою, тому що воно більш контрольоване, краще розвивається пізнання колективу і відповідальність. Також батьки звернули увагу на те, що в той час, поки діти знахо-

дяться в школі, вони можуть працювати та займатися своїми справами. Також було вказано на те, що у школі вчитель може надати індивідуальний підхід до кожної дитини, потрібна увага та підтримка зі сторони вчителя та однолітків. Є батьки, які звернули увагу на доволі серйозні питання, що стосуються кращого фізичного стану здоров'я та рухової активності під час офлайн-навчання.

Батьки, які обрали онлайн форму навчання, вважають що при такій організації навчання можна бути незалежним від часу, навчаючись коли зручно, з будь-якої точки світу. У важкий для України час батькам також потрібно особливо думати про безпеку дитини, тому вони вважають, що під час онлайн-навчання не зриваються уроки через повітряну тривогу, що є перевагою. Також батьки вказують на менший ризик того, що дитина захворіє вірусними чи інфекційними захворюваннями, не матиме психологічного та емоційного тиску зі сторони вчителя й однокласників. Деякі батьки вважають, що якщо дитина навчається онлайн, то було б добре, щоб вона відвідувала різні гуртки і могла там комунікувати з однолітками, щоб не відчувати себе самотньо.

Зробивши порівняльний аналіз офлайн та онлайн навчання молодших школярів, можна дійти висновку що офлайн-навчання має більше переваг і прихильників серед батьків, не дивлячись на те, що в країні війна і багато хто навчається онлайн. Як показує проведене дослідження, батьки більш прихильні до офлайн-навчання та приводять багато аргументів на його користь.

Висновки. Підсумовуючи проведене дослідження, бачимо, що питання вибору онлайн чи

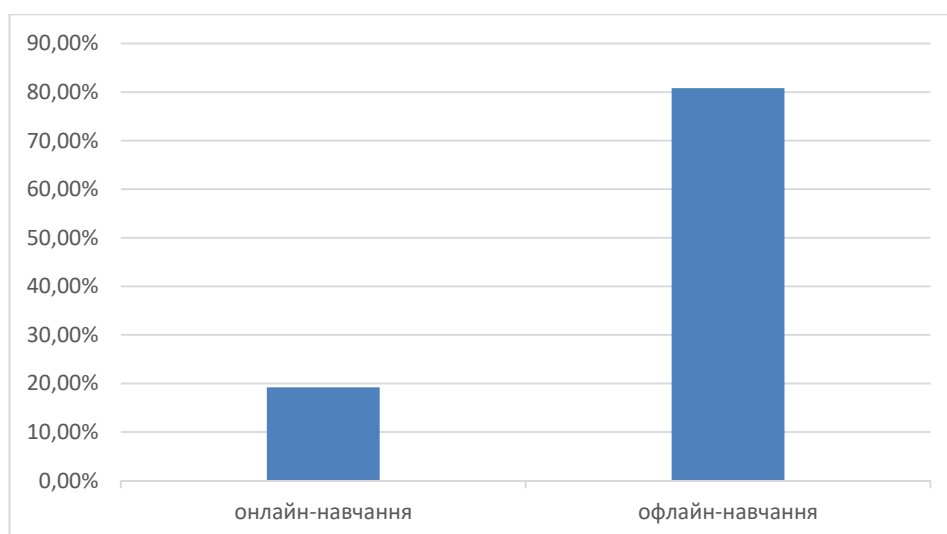

Рис. 1. Діаграма результатів опитування батьків щодо того, яка форма навчання найкраща для їхньої дитини

офлайн навчання, є актуальним на сьогоднішній день, особливо для батьків молодших школярів. Проаналізувавши переваги та недоліки кожної з форм навчання та опираючись на результати опитування, батьки надають перевагу офлайн-навчанню. Дана форма навчання більш позитивно впливає на психічний, емоційний розвиток дитини та на її майбутню комунікацію з оточуючими людьми. Під час офлайн-навчання дитина швидше засвоює матеріал та звикає до самостійності. Разом з тим, дослідивши онлайн-навчання, бачимо що така форма дає багато можливостей, наприклад бути незалежними від одного місця та часу, знаходитись в безпеці, особливо під час воєнного часу. Дослідження показало, що вибір форми навчання для

молодших школярів є комплексним рішенням, яке повинно враховувати індивідуальні потреби дитини, сімейні обставини та зовнішні фактори. Хоча офлайн-навчання має переваги у сфері соціалізації та безпосередньої взаємодії з вчителем, онлайн-навчання може бути ефективним за умови правильно організації та підтримки з боку батьків. Важливо зазначити, що незалежно від обраної форми навчання, ключовим фактором успіху є активна участь батьків у освітньому процесі та створення сприятливого навчального середовища вдома. Подальші дослідження могли б зосередитися на розробці методик ефективного поєднання онлайн та офлайн елементів навчання для досягнення оптимальних результатів у початковій освіті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановська О.В. Особливості форм організації навчальної діяльності учнів початкових класів в умовах змішаного навчання. Topical issues of modern science, society and education. Proceedings of the 1st International scientific and practical conference. SPC "Sci-conf.com.ua". Kharkiv, Ukraine. 2021. Pp. 404–410. URL: <https://sci-conf.com.ua/i-mezhdunarodnaya-nauchno-prakticheskaya-konferentsiya-topical-issues-of-modern-science-society-and-education-8-10-avgusta-2021-goda-harkov-ukraina-arhiv/>.
2. Білавич Г., Власій О., Савчук Б. Вплив цифровізації освіти, дистанційного навчання на розвиток рухової активності та здоров'язбереження здобувачів освіти. *Молодь і ринок*. 2021. С. 50–55. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2021.252828>
3. Дослідження «Проблеми українських дітей під час війни». *Соціологічна група Рейтинг*. 2023. URL: https://ratinggroup.ua/research/ukraine/problems_of_ukrainian_children_in_conditions_of_war_january_27-february_1_2023.html (дата звернення: 09.05.2024).
4. Онлайн та офлайн навчання: Плюси, мінуси, особливості. *GoIT*. 2023. URL: <https://goit.global/ua/articles/onlayn-ta-oflayn-navchannia-pliusy-minusy-osoblyvosti/> (дата звернення: 08.05.2024).
5. Педагогічна освіта в Україні: теорія і практика: словник / укл. М.П. Вовк, Ю.В. Грищенко, С.О. Соломаха, Н.О. Філіпчук, С.В. Ходаківська; Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. – Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. – 328 с.
6. Плюси та мінуси дистанційного навчання. *Академія IT STEP*. 2022. URL: https://cloud.itstep.org/blog_3/pros-and-cons-of-distance-learning (дата звернення: 08.05.2024).
7. Технології організації дистанційного навчання в Україні / О. П. Голик та ін. *Центральноукраїнський науковий вісник. Технічні науки*. 2021. № 4(35). С. 94–99.

REFERENCES

1. Baranovska, O. (2022). Osoblyvosti form orhanizatsii navchalnoi diialnosti uchniv pochatkovykh klasiv v umovakh zmishanoho navchannia [Peculiarities of forms of organization of the initial activities of academic classes in the minds of mixed science]. U Topical issues of modern science, society and education (s. 404–410). Kharkiv. [in Ukrainian].
2. Bilavych H., Vlasii O., Savchuk B. (2021) Vplyv tsyfrovizatsii osvity, dystantsiinoho navchannia na rozvytok rukhovoï aktyvnosti ta zdoroviazberzhennia zdobuvachiv osvity. [The infusion of digitalization of lighting, remote stimulation of the development of roach activity and health-saving of healthcare workers]. Molod i rynek – Youth and market, 50–55. [in Ukrainian].
3. Doslidzhennia «Problemy ukrainskykh ditei pid chas viiny» [Research «Problems of Ukrainian children during war»]. (2023). Sotsiologichna hrupa Reitynh – Sociological group Rating. Vziato z https://ratinggroup.ua/research/ukraine/problems_of_ukrainian_children_in_conditions_of_war_january_27-february_1_2023.html [in Ukrainian].
4. Onlain ta oflain navchannia: Pliusy, minusy, osoblyvosti [Online and offline training: Pros, cons, features]. (2023). GoIT. Vziato z <https://goit.global/ua/articles/onlayn-ta-oflayn-navchannia-pliusy-minusy-osoblyvosti/> [in Ukrainian].
5. Pedagogichna osvita v Ukraini: teoriia i praktyka: slovnyk [Pedagogical education in Ukraine: theory and practice: a dictionary] (2021) / ukl. M.P. Vovk, Yu.V. Hryshchenko, S.O. Solomakha, N.O. Filipchuk, S.V. Khodakivska; Instytut pedagogichnoi osvity i osvity doroslykh imeni Ivana Ziaziuna NAPN Ukrainy. – Kropyvnytskyi: Imeks-LTD. – 328 s. [in Ukrainian].
6. Pliusy ta minusy dystantsiinoho navchannia [Advantages and disadvantages of distance learning] (2022). Akademiia IT STEP. Vziato z https://cloud.itstep.org/blog_3/pros-and-cons-of-distance-learning [in Ukrainian].
7. Tekhnologii orhanizatsii dystantsiinoho navchannia v Ukraini [Technologies for organizing distance learning in Ukraine] (2021)/ O. P. Holyk ta in. Tsentralnoukrainskyi naukovyi visnyk. Tekhnichni nauky. № 4(35). S. 94–99 [in Ukrainian].